

References

1. Passports of specialties. Highest Certification Commission of Ukraine Retrieved from http://uazakon.com/documents/date_1c/pg_ijgosc.htm [in Ukrainian].
2. Karnak, A. (1999). Expert assessment in art criticism: problems of forming common criteria. *Mystetstvoznavstvo*"99, 19-26 [in Ukrainian].
3. Kotlyarevs'kyu, I. A. (2002). Principles of statistical and content analysis of dissertation topics. *Mystetstvoznavchi aspekty slavistyky*, 2, 21-23 [in Ukrainian].
4. Kryvolapov, M. (2007). On the development of Ukrainian art history in the twentieth century. *Ukrayins'ka akademiya mystetstva. Doslidnyts'ki ta naukovo-metodychni pratsi*, 14, 38-49 [in Ukrainian].
5. Matolich, I. Ya. (2014). Art historians of Ukraine. Directory. 1991 - 2010. Kyiv: Prioritytety [in Ukrainian].
6. Ovsyichuk, V. (1999). The state of art in Ukraine. *Narodoznavchi zoshyty*, 5 (29), 593-597 [in Ukrainian].
7. Stankevych, M. (1999). Art at the turn of the millennium. *Mystetstvoznavstvo*"99, 99, 11-22 [in Ukrainian].

УДК 792.73

*Матушенко Валерій Борисович,
кандидат культурології, професор кафедри
сценічного і аудіовізуального мистецтва
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв
Matushenko-valeriy@ukr.net*

ЗАВДАННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ЕСТРАДНОГО МИСТЕЦТВА

Мета роботи. У статті розглядається важливість значення завдань та особливостей естрадного мистецтва. Історико-теоретичне дослідження внутрішньої будови світу мистецтв, взаємовідношення видів і різновидів мистецтва, а також жанрів і під жанрів описано в багатьох працях. До теперішнього часу склалася певна традиція у вивченні естрадного мистецтва, яка зберігається і при вивченні розмовних, музично-пісенних, пластично-хореографічних та оригінальних жанрів естради. Базою дослідження з'явився матеріал, накопичений автором в області естради, культурології, соціології, музикознавства, а також публікації фактологічного характеру, які освітлюють сутність питання. **Методологія.** Методологією даної роботи є методи наукового дослідження, які автор запропонував у цій науковій статті. Це – історичний, аналітичний та порівняльний методи. **Наукова новизна.** Проте недостатня розробленість в науці теми завдань і особливостей естради робить деякі положення дискусійними, розв'язання яких є важливим для сучасного культурного життя. **Висновки.** На сьогодні працівники культури, зокрема естрадні діячі, відчувають велику відповідальність перед своїм народом, який хоче вільно думати, об'єктивно оцінювати ситуацію, бути обізнаним у всіх галузях життя, щоб разом, усією країною будувати справжню, європейську, вільну, демократичну Україну. Одним із аспектів цієї розбудови є ознайомлення із естрадним мистецтвом, його особливостями, завданнями та шляхами розвитку. Майбутні фахівці галузі культури та мистецтв України – випускники нашої академії та інших вищих навчальних закладів України обов'язково повинні

знати історію, розвиток, основні особливості, завдання та шляхи розвитку естрадного мистецтва, оскільки багато з них працюватимуть в органах управління національною культурою на різних рівнях нашої держави, а саме : у Міністерстві культури України, державних адміністраціях, управліннях культури, державних, громадських, приватних мистецьких установах, засобах масової інформації тощо – і саме від цієї суспільно активної частини нашого суспільства й залежатиме майбутня культурна політика усєї України. Одним із аспектів цієї розбудови є ознайомлення із естрадним мистецтвом, його особливостями, завданнями та шляхами розвитку.

Ключові слова: естрада, особливості естради, естрадне мистецтво, культ виконавця, лаконізм, концентрованість, актуальність естради, святковість, змагальність номерів, ведучий естрадних програм.

Матушенко Валерій Борисович, кандидат культурології, професор кафедри сценічного і аудіовізуального мистецтва Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв

Задачи и особенности современного эстрадного искусства

Цель работы. В статье рассматривается важность значения задач и особенностей эстрадного искусства. Историко-теоретическое исследование внутреннего строения мира искусств, взаимоотношения видов и разновидностей искусства, а также жанров и под жанров описано во многих трудах. К настоящему времени сложилась определенная традиция в изучении эстрадного искусства, которая сохраняется и при изучении разговорных, музыкально-песенных, пластически-хореографических и оригинальных жанров эстрады. Базой исследования явился материал, накопленный автором в области эстрады, культурологии, социологии, музыковедения, а также публикации фактологического характера, освещающие сущность вопроса. **Методология.** Методологии данной работы являются методы научного исследования, автор предложил в этой научной статье. Это – исторический, аналитический и сравнительный методы. **Научная новизна.** Однако недостаточная разработанность в науке темы задач и особенностей эстрады делает некоторые положения дискуссионными, решение которых важно для современной культурной жизни. **Выводы.** Сегодня работники культуры, в частности эстрадные деятели, чувствуют большую ответственность перед своим народом, который хочет свободно думать, объективно оценивать ситуацию, быть осведомленным во всех сферах жизни, чтобы вместе, всей страной строить настоящую, европейскую, свободную, демократическую Украину. Одним из аспектов этой перестройки является ознакомление с эстрадным искусством, его особенностями, задачами и путями развития. Будущие специалисты отрасли культуры и искусств Украины – выпускники нашей академии и других высших учебных заведений Украины обязательно должны знать историю, развитие, основные особенности, задачи и пути развития эстрадного искусства, поскольку многие из них будут работать в органах управления национальной культурой на разных уровнях нашей государства, а именно: в Министерстве культуры Украины, государственных администрациях, управлениях культуры, государственных, общественных, частных художественных учреждениях, средствах массовой информации и т.п. – и именно от этой общественно активной части общества и будет зависеть будущая культурная политика всей Украине. Одним из аспектов этой перестройки является ознакомление с эстрадным искусством, его особенностями, задачами и путями развития.

Ключевые слова: эстрада, особенности эстрады, эстрадное искусство, культ исполнителя, лаконизм, концентрированность, актуальность эстрады, праздничность, состязательность номеров, ведущий эстрадных програ

Matushenko Valery, candidate culture, zrofessor of the department and stage audiovisual arts National academy of Cultural and Arts Management

Tasks and features of modern pop art Tasks and features of modern pop art

The purpose of the work. The importance of the tasks and features of pop art is considered in the article. The historical-theoretical study of the internal structure of the world of arts, the

relationship between types and varieties of art, as well as genres and genres is described in many works. To date, there has developed a certain tradition in the study of pop art, which is also preserved in the study of colloquial, musical-song, plastic-choreographic and original genres of pop. The basis of the study was the material accumulated by the author in the field of stage, cultural studies, sociology, musicology, as well as publications of a factual nature, which highlight the essence of the issue. **Methodology.** The methodology of this work is the methods of scientific research that the author proposed in this scientific article. These are historical, analytical and comparative methods. **Scientific novelty.** However, the lack of elaboration in science of the topic of tasks and features of the stage makes some discussion points, the solution of which is important for modern cultural life. **Conclusions.** Today, cultural workers, in particular, pop music figures, have a great responsibility towards their people who want to think freely, objectively assess the situation, be aware of all aspects of life, in order to build a real, European, free, democratic Ukraine together, throughout the country. One of the aspects of this development is acquaintance with pop art, its features, tasks and ways of development. Future experts in the field of culture and arts of Ukraine - graduates of our academy and other higher educational institutions of Ukraine must know the history, development, main features, tasks and ways of development of pop art, as many of them will work in the national culture management bodies at different levels of our the state, namely: in the Ministry of Culture of Ukraine, state administrations, cultural departments, public, public, private artistic institutions, mass media, etc. - and precisely ID of socially active part of our society and will depend on future cultural policy throughout Ukraine. One of the aspects of this development is acquaintance with pop art, its features, tasks and ways of development.

Key words: pop, peculiarities of pop, pop art, artist's cult, laconicism, concentration, relevance of pop, festivity, competition of rooms, conductor of variety programs.

Актуальність теми дослідження. Саме слово «естрада» має латинське походження. В прямому значенні воно перекладається як настил, поміст, підлога. Тобто, це відкритий концертний майданчик, який піднятий над землею чи над рівнем крісел у концертному палаці чи залі. Цей сенс зберігся і в наші дні, але очевидно, що не єдиний. Адже і «театр» в первинному значенні не більше ніж «місце для видовища». У словнику Даля – це тільки поміст, піднесений майданчик, наприклад, для музики. У словнику Ушакова дане і інше значення цього слова: «мистецтво малих форм, область музичних для видовища уявлень на відкритій сцені [12, 631]». У Великій Радянській енциклопедії за 1934 рік опублікована стаття, присвячена тому, що естрада є областю малих форм мистецтва, але при цьому ніяк не торкнулося питання про жанровий склад естради. Увага, таким чином, приділялася не скільки естетичному, скільки морфологічному змісту даного терміну. Ці формулювання не випадкові, вони відображають картину пошуків 30-40-х років, коли рамки естради розширювалися майже безмежно. У ці роки, як пише Е. Гершуні, «естрада в повний голос зробила заявку на рівноправ'я з «великим» мистецтвом [5, 17]» Перш за все це пов'язано із зародженням в Радянській Україні передвісника сучасного мистецтва PR-соціальної технології управління масами. По суті справи масовик-витівник (переважно це був місцевий профспілковий активіст) брав під ідеологічний контроль не тільки свята, але і повсякденне життя. Звичайно, жодне свято не проходив без естрадного концерту [7]. Слід зазначити, що і сам масовик-витівник в повсякденному житті, як правило, володів естрадним відчуттям. Адже йому завжди необхідно бути в центрі уваги, розважати і бавити публіку.

У процесі розвитку радянського мистецтва зміст терміну «естрада» продовжував змінюватися [4]. З'явилося поняття естрадного мистецтва, яке визначалося як «вид мистецтва, об'єднуючий так звані малі форми драматургії, драматичне і вокальне мистецтва, музики, хореографії, цирку [1,15]». Велика радянська енциклопедія третього видання декілька конкретизує поняття «естрада» вважаючи, що це – вид сценічного мистецтва, що синтезує в масово-розважальних програмах різноманітні жанри в номерах, що є окремими закінченими виступами одного, або декількох артистів. Подальші приклади переконують в тому, що мова йде про жанри естради, наділені особливими ознаками, а для естради характерне пряме звернення артистів до залу глядачів [2].

Мета дослідження. До теперішнього часу склалася певна традиція у вивченні естрадного мистецтва, яка зберігається і при вивченні розмовних, музично-пісенних, пластично-хореографічних та оригінальних жанрів естради. І ми бажаємо у цій статті окреслити основні завдання та особливості сучасного естрадного мистецтва. Базою дослідження з'явився матеріал, накопичений автором в області естради, культурології, соціології, музикознавства, а також багато публікацій, які освітлюють сутність питання. Виклад основного матеріалу. Історико-теоретичне дослідження внутрішньої будови світу мистецтв, взаємовідношення сімейств, видів і різновидів мистецтва, а також жанрів і піджанрів дано в праці М.С.Кагана «Морфологія мистецтва». Проте недостатня розробленість в науці даної теми робить деякі положення дискусійними, ці ж проблеми важливі для сучасного музичного життя М.С.Каган продовжує досліджувати в праці «Музика в світі мистецтв». Автор розглядає музику як сімейство видів музичної творчості. У дослідженнях М.С.Кагана показане, що види музичного мистецтва потім розпадаються на «роди» і «жанри», таким чином, музика як вид мистецтва володіє складною багатовимірною структурою [8].

У міркуваннях Е.М.Кузнецова, ученого і практика, що багато зробив для осмислення історії і теорії естради і цирку, можна побачити найбільш чітко визначення естрадного мистецтва. У книзі «З минулого російської естради» Кузнецов пише: «Естрадне мистецтво об'єднує різноманітні жанрові різновиди, спільність яких полягає в легкій пристосованості до різних умов публічної демонстрації, в короткочасності дії, в концентрованості його художніх виразних засобів, сприяючій яскравому виявленню творчої індивідуальності виконавця, а в області жанрів, пов'язаних з живим словом, – в злободенності, гострій суспільно-політичній актуальності тих, що зачіпають тим, в переважанні елементів гумору, сатири і публіцистики [10,34]». Основні етапи розвитку естради досліджені одним з перших істориків вітчизняної естради Е.Кузнецовим. Особливий інтерес для вибраної теми представляють фундаментальні праці Е.Д.Уварової в області вітчизняної естради [11]. Подальше детальніше вивчення творчого процесу в естрадному мистецтві було здійснене в дослідженнях І.А.Богданова. Наукова традиція вивчення вітчизняної естради відбита в роботах Ю.А.Дмитрієва, Д.Золотніцкокого, М.І.Зільбербрандта, В.Я.Каліша, Н.І.Смірнова, Е.Д.Уварової, В.Б.Фейертага, Н.Е.Шереметьєвської. Вивченню синтетичних жанрів музичного мистецтва естради, мюзиклу і кіномюзиклу присвячені роботи Г.Александрова,

М.Йона, Е.Кампуса, Т.Кудінової, Т.Лахусена, В.М.Лебедева, Д.М.Флінна, І.М.Шилової. Вельми значними для усвідомлення картини минулої є публікації в періодичних виданнях, що відображають хроніку подій в області музичного мистецтва естради 20–50-х рр. А.Альшванга, С.Гинзбурга, М.Горького, С.Д.Дрейдена, М.С.Друська, В.Ігнатовіча, А.Луначарського, М.А.Малько, Н.Мінха, П.Монте, С.Прокоф'єва, І.Соллертінського, С.Фінкельстайна, А.Хачатуряна, М.С.Шагинян, Г.Шнеєрсона, Ю.Б. Борева [3].

Слово «сцена» в перекладі з грецької мови означає «шатро, намет», де первісно у древні часи актори готувалися до вистави. Тому можна зафіксувати на початку знайомлення з історією та суттю естради ці два основних терміни : естрада – це відкритий з усіх боків концертний майданчик, а сцена – це закритий з трьох сторін театральний майданчик [9]. На відміну від естради, театр – це не тільки сцена, а й зал для глядачів, колосники для підвішування декорацій, спеціальні кишені, задники, театральні машини та ін. А сама естрада – це підлога, підмостки. Естрада може бути в парку відпочинку, на стадіоні, в літньому саду, біля школи, в центрі міста на майдані, біля аеропорту, залізничного вокзалу, автостанції, просто неба та ін. В сучасні часи естрада розгортається прямо в зоні бойових дій перед бійцями української армії, куди з концертами приїздять артисти естради, а настилом служать бортові машини, де відкриваються боки, ставляться колонки, апаратура. На самій машині виступають артисти, а бійці розташовуються поруч. В останні роки у багатьох громадян України змінилися пріоритети. Якщо раніше їм було байдуже : хто співає, що співає, що це за традиція, обряд і т.д, то після подій на Майдані у людей з'явився великий попит на все українське : свої пісні, своя музика, свої традиції, своя культура, своя обрядовість, своя правдива історія, своя естрада і т.і. І зараз у всіх працівників культури, естрадних діячів, мистецтвознавців, професорів, викладачів з'явилася велика відповідальність перед своїм народом, який хоче все знати, вивчати, вільно думати, робити висновки, справедливо оцінювати ситуацію, щоб разом усією країною будувати справжню європейську, вільну, демократичну Україну. Відмінністю естради від інших видів мистецтва є її різножанровість. Наприклад, якщо на сцені драматичного, оперного, балетного, опереточного театру, як і в кіно, елементи будь-якого іншого виду мистецтва є лише допоміжним компонентом (актор під час спектаклю почав танцювати, заспівав, зробив трюк). А на естраді всі жанри (спів, танок, розмова, пластика, циркові номери, звукоімітація, тантаморески та ін.) мають самостійне художнє значення і разом спільно створюють новий вид, який називається естрадне мистецтво. За законами естради, елемент будь-якого виду мистецтва – театру, опери, балету, оперети, музики, живопису, співу може стати окремим номером. А кожен з цих художніх творів-номерів, у свою чергу, може містити елементи різних видів мистецтва [6]. Естрадні номери сьогодні дуже цікаві та колоритні. До естради відносяться пісенні фестивалі : «Євробачення», «Юрмала», «Х-фактор», «Слов'янський базар», «Україна має талант», «Море друзів»; танцювальні проекти: «Майданс», «Танцюють усі»,

«Танці із зірками»; шоу-програми: «Вечірній квартал», «Вечірній Київ», «Розсміши клоуна», «Чисто ньюс» та ін.

Не можна недооцінювати значення естради на сучасному етапі. Естрадні вуличні концерти збирають тисячі людей. Під час подій на Майдані в Києві співали відомі українські музиканти, такі як Кузьма Скрябін, Олег Скрипка, Святослав Вакарчук. Під час цих виступів об'єднувалась нація, люди співали і танцювали разом. А який позитивний заряд отримували усі присутні на концерті люди? У них, начебто, виростили крила, вони знайомилися, єдналися, гуртувалися, разом танцювали і ставали єдиною рушійною силою і непереможеною нацією. І голосом Майдану у ці складні часи був Народний артист України, відомий актор Євген Нищук, який після революції гідності був призначений міністром культури України. Це і стало практичним доказом великого значення естради на сучасному етапі.

Основні особливості естради це, по-перше, – культ виконавця, тобто, в театрі в основі лежить спектакль, який готує театральна трупа на чолі з режисером. В цій трупі може бути два чи три рівноцінних складі. Справа в тому, що з цим спектаклем театр може гастролювати і хтось з артистів може захворіти, не поїхати, зірвати голос. І у режисера завжди повинна бути заміна. На естраді такого не може бути априорі. Якщо, приміром, Ірина Білик готує на концерт свою нову пісню, то крім неї цю пісню не виконає ніхто. Так само і виступи усіх інших естрадних артистів. Готується спеціальний концертний номер під конкретного артиста, з яким на естраді може виступити тільки він.

Друга особливість естради – це лаконізм. Це стосується буквально всіх аспектів естрадного мистецтва. Лаконічними мають бути і авторський твір, і акторські засоби його втілення, і компоненти зовнішнього оформлення концертного номера, а також умови демонстрації естрадного номера.

Третя особливість естради – це її концентрованість. Всі концертні номери, що виконуються на естраді, повинні мати свою тему, проблему, ідею, чітко виражену позицію автора, стислість (номер триває, приблизно 5-10 хв), завершеність змісту і концентрованість. Концентрація виражальних засобів на естраді сьогодні повністю повинні відповідати духу, темпам, ритмам часу.

Четверта особливість естради – це її актуальність. Якщо номер чітко та професійно зроблений, але він абсолютно випадає з контексту вимог сучасності, то люди не будуть на це дивитися. Концертний номер – це витвір актуального художнього мистецтва. А люди хочуть бачити, розуміти, співчувати, сміятися, плакати саме в цей час і на дану тематику.

П'ята особливість естради – це те, що в сучасному естрадному концерті можуть приймати участь усі види та жанри мистецтва. І це нормально, коли на концерті виступають і співаки, і танцюристи, і гумористи, і клоуни, і циркові артисти, і фокусники, і номери з тваринами.

Шоста особливість естради – це її святковість. З самого початку естрада розвивалася як мистецтво святкового дозвілля. Тому естрадні жанри схильні до екстравагантності, різноманітності, святковості, різноплановості, гумористичності.

Сьома особливість естради – це те, що всі естрадні концерти, програми, фестивалі завжди присвячені якійсь конкретній події, наприклад, день гумору, свято пісні, день працівників культури, день театру і т.д.

Восьма особливість естради – це те, що в кожній естрадній програмі, святі, концерті відбувається процес змагальності номерів. Кожен номер ніби відстоює своє право перед глядачем на особливе ставлення і чудове сприйняття, а також на право називатися естрадним, сюжетним, професійним. І за всім цим стоять на естраді люди, які дивляться і моментально дають оцінку своїми оплесками, хай умовно, але дають. І коли артист працює над своїм номером цілий рік, а глядачі бурхливими оплесками нагороджують цього артиста, то це серйозний знак для режисера, що номер цікавий, професійний, витримав конкуренцію з іншими номерами і в наступному концерті його можна ставити як кульмінаційний. Це не є великим секретом, що відомі артисти теж люди. І вони між собою сперечаються якраз засобами своєї творчості. А хто назбирає найбільше оплесків та квітів, той справедливо їсть свій хліб.

Ну, і дев'ята, основна особливість естради – це присутність на естрадному концерті, святі, фестивалі ведучого чи конферансьє. Цей артист є з'єднуючим фактором, стрижнем програми, без якого не можна уявити справжній професійний концерт. Ведучий повинен бути спеціалістом своєї справи, вміти знайти контакт з публікою, оголошувати концертні номери, заповнювати паузи, спілкуватися з глядачами, відповідати на їх питання, проявляти імпровізацію та вести концерт в правильному руслі до фіналу. Якщо ведучий виконав своє важке, але дуже важливе творче завдання, то естрадна програма відбулася на високому рівні і усі хвалять ведучого та артистів, які приймали участь безпосередньо у концерті, а якщо щось не сподобалось, то одразу картають головного режисера.

За нашим глибоким переконанням, шляхи розвитку естради можуть бути різними. Перший шлях в наших складних економічних умовах – найнебезпечніший. Це – відмирання естради як виду мистецтва. Тобто, держава перестає підтримувати проведення естрадних заходів, концертів, свят, урочистостей, а також відмовляється від фінансування закладів культури і мистецтва. Все, що пов'язано з культурою, відправляється так би мовити, у вільне плавання. Люди якийсь певний час по інерції відвідують культурні заходи, але все менше і менше.

Другий шлях – це те, що ми спостерігаємо зараз. Держава закладає в бюджети всіх рівнів (селищних, міських, обласних, державних) мінімальні суми на утримання закладів культури, мистецтва, на концерти, свята, фестивалі, карнавали, урочистості. Органи державної влади масово звертаються до спонсорів і меценатів, які полюбляють культуру і естраду з проханням допомогти фінансувати проведення розважальних заходів.

Але найкращий шлях розвитку української естради – третій варіант. Це коли на рівні Кабінету міністрів України буде прийнята Постанова про розвиток української естради на найближчі роки, а на основі цієї Постанови Верховна Рада прийме «Закон України про естрадне мистецтво». В цьому законі буде передбачено фінансування закладів культури та естради, які готують професійних артистів, режисерів та звукорежисерів, а також готують

перелік державних концертних програм, де ці молоді артисти можуть приймати участь. Крім того, держава повинна оголосити тендер для спонсорів, які легально будуть вкладати гроші в розвиток молодих обдарованих артистів, а податкова служба України буде таким підприємцям і організаціям зменшувати податки. Більше того, держава повинна конкретно допомагати своїм відомим культурним, естрадним та театральним діячам.

Наукова новизна. Ми вперше у цій статті намагалися визначити напрями та шляхи, якими може розвиватися наше естрадне мистецтво. Проте недостатня розробленість в науці теми завдань і особливостей естради робить деякі положення дискусійними, розв'язання яких є важливим і терміновим для сучасного культурного життя.

Висновки. Таким чином, підбиваючи підсумки вищенаведеного, треба наголосити, що сьогодні працівники культури, зокрема естрадні діячі, відчувають велику відповідальність перед своїм народом, який хоче вільно думати, об'єктивно оцінювати ситуацію, бути обізнаним у всіх галузях життя, щоб разом, усією країною будувати справжню, європейську, вільну, демократичну Україну. Одним із аспектів цієї розбудови є ознайомлення із естрадою, її особливостями, завданнями та шляхами розвитку та розробка наукових завдань і положень існування цілісного естрадного мистецтва.

Література

1. Андрущенко И.А. Этнические традиции : сущность, определение / И.А. Андрущенко // Культура народов Причерноморья; кафедра украинской и зарубежной культуры ТНУ, 1999. – № 10. – С.11–14.
2. Большой энциклопедический словарь: [А-Я] / Гл. ред. А. М. Прохоров. – М., СПб. : Большая рос. Энциклопедия, Норинт, 1997. – 1435 с.
3. Борев Ю.Б. Эстетика / Ю.Б. Борев. – М. : Высшая школа, 2002. – С.154–164.
4. Велика електронна енциклопедія Кирила і Мефодія [Електронний ресурс]. – ТОВ «Кирило і Мефодій». – 2004 р.
5. Гершуни Е. Рассказываю об эстраде / Е. Гершуни. – Л. : Изд-во «Унив. книга», 1968. – С.17.
6. Зайцев В.П. Режиссура естрады та масових видовищ: навч. посіб. (2-е вид) / В.П. Зайцев. – К. : ДАКОР, 2006. – 252 с.
7. Захаров А.В. Тоталитаризм – маска толпы / А.В. Захаров // Тоталитаризм как исторический феномен. – М. : Философское общество СССР, 1989. – 395 с.
8. Каган М. С. Морфология искусства / М. С. Каган. – Л. : Искусство, Ленингр. отд-ние, 1972. – 440 с.
9. Кужельний О.П. Режиссура театралізованих видовищ і свят. Навчальний посібник для вищих навчальних закладів з Грифом МОН України / О.П. Кужельний. – К. : НАКККіМ, 2012. – 130 с.
10. Кузнецов Е.М. Из прошлого русской эстрады / Е.М. Кузнецов. – М. : Искусство, 1958. – 365 с.
11. Русская советская эстрада // Очерки истории. Ответ. ред., доктор истор. наук, проф. Е. Уварова. В 3-х томах, М.: Искусство, 1976, 1977, 1981.
12. Энциклопедический музыкальный словарь / сост. Б.С. Шнейнпресс и И.М. Ямпольский. – [изд. 2-е, исправ. и допол.]. – М. : Сов.энциклопедия, 1996. – 631 с.

References

1. Andrushchenko, I.A. (1999). Ethnic Traditions: Essence, Definition. Culture of the peoples of the Black Sea region; Department of Ukrainian and foreign culture of TNU, No. 10. Simferopol [in Ukrainian].
2. Prokhorov, A.M. (1997). The large encyclopaedic dictionary: [A-Z] / Gl. Ed. AM - Moscow, St. Petersburg : Greater Greens encyclopedia. : Norit [in Russia].
3. Borev, Yu.B. (2002) Aesthetics. Moscow : Higher school [in Russia].
4. The Great Electronic Encyclopedia of Cyril and Methodius [Electronic resource]. (2004). LLC "Cyril and Methodius" [in Ukrainian].
5. Gershuni, E. (1968). I'm telling about the stage. Leningrad: Publishing house "Univ. Book" [in USSR].
6. Zaitsev, V.P. (2006) Director of stage and mass sights: teach. manual (2 nd view.) Kyiv: DAKOR [in Ukrainian].
7. Zakharov, A.V. (1989). Totalitarianism - the Mask of the Crowd. Totalitarianism as a historical phenomenon. Moscow: Philosophical Society of the USSR [in USSR].
8. Kagan, M.S. (1972). Morphology of art. Leningrad: Art [in USSR].
9. Kuzhelnyi, O.P. (2012). Director of theatrical sights and holidays. Educational a manual for higher education institutions with Gryffom MES countries. Kyiv: NACCKeA [in Ukrainian].
10. Kuznetsov, E.M. (1958) From the past of the Russian pop. Moscow: Art [in USSR].
11. Uvarova, E.O. (Eds.). (1976, 1977, 1981). Russian Soviet variety. Essays of history: in 3 t. Ans. Moscow : Art [in USSR].
12. Schneinpress, B.S., & Yampolsky, I.M. (1996). Encyclopedic music dictionary [ed. 2nd, correct. and additional.] Moscow : Sov. Entsiklopediya [in Russia].

UDC784:7.071.2-053.9]:379.8

Merezhko Yulia,
Candidate of Pedagogical Sciences,
Head of the Department of Academic
and Pop Vocal Institute of Arts
Borys Grinchenko Kyiv University
y.merezhko@kubg.edu.ua
ORCID 0000-0001-5918-7496

Petrykova Oksana,
Honored Worker of Arts of Ukraine,
Associate Professor of Academic
and Pop Vocal Department Institute of Arts
Borys Grinchenko Kyiv University
o.petrykova@kubg.edu.ua
ORCID 0000-0002-4326-3308

VOCAL DEVELOPMENT OF BEGGINER SINGERS DURING LEISURE ACTIVITIES

The purpose of the work. The research is related to the consideration of the content of the organization of vocal work with mature adults and seniors. The article presents the forms, methods